

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2016. május 4.

TÖRTÉNELEM

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot a vizsgázó által használt színűtől eltérő színű tollal javítsa az alábbiak szerint!

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√—
3. Nem tartozik szorosan a megoldáshoz	[]
4. Felesleges, értékelhetetlen rész (áthúzás)	—————
5. Súlyos hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás)	—————
6. Értelmetlen szöveg, logikai problémák (aláhúzás)	~~~~~
7. Nyelvhelyesség (aláhúzás)
8. Durva helyesírási hiba (aláhúzás)	=====

(Durva helyesírási hiba:

- a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése
- az összeolvadás, a hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
- kis- és nagy kezdőbetű tévesztése (pl. Római Birodalom, Széchenyi, napóleoni, németországi)
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása
- tagadószó egybeírása
- az ly-j tévesztése)

A feladatok alatt található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a jobb oldali téglalapba írja be a tanuló által elért összes/teljes pontszámot!

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó részpontszámokat is írja a dolgozat(ok)ra!

Csak a megoldási útmutatóban megadott/megfogalmazott válaszelemeket fogadja el, és az egyes feladatoknál feltüntetett pontozás szerint értékeljen! A megadott válaszelemektől eltérést lehetővé tevő feladatokra, feladatelemekre (pl. indoklás) és feladattípusokra a részletes megoldási útmutatóban külön utalás található.

I. A rövid feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítókulcsban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem:	0,5 vagy 1 pont (a megoldókulcsban feltüntetettek szerint)
Rossz válasz:	0 pont
Hiányzó válasz:	0 pont

Azokra a feladatelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket a javítókulcs külön is megjelöl.

A megoldókulcsban megadott pontszám egy-egy eleme már tovább nem bontható.

Az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A több válaszelemből álló feladatok pontozása:

- ha 2 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 1-1 pont adható;
- ha 1 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 0,5-0,5 pont adható.

A nem zárt végű feladatoknál (az indoklásoknál, szövegértelmezéseknél stb.) minden olyan megoldás elfogadható, amely tartalmilag megegyezik a megoldási útmutatóban szereplő válasszal. (Ezért ezeknél a feladatoknál a megoldások „Pl.”-lal kezdődnek.)

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani (pl. igaz-hamis), ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza az elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet ír, akkor a beírás sorrendjében kell értékelni.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad!

A **kerettantervekben** szereplő személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők.

Az egyszerű, rövid feladatok összpontszámát mindkét feladatlapon utolsó oldalán az összesítő táblázat megfelelő rovataiba be kell írni:

- ha ez az összpontszám egész szám, akkor az *Összesen* rovatba, majd megismételve az *I. Elért pontszám egész számra kerekítve* rovatba is;
- ha ez az összpontszám törtszám, akkor az *Összesen* rovatba, majd a matematika szabályai szerint egész számra kerekítve (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont) az *I. Elért pontszám egész számra kerekítve* rovatba.

A megoldásban szereplő javítókulcstól csak **különösen indokolt esetben** lehet eltérni. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **négy** feladat értékelhető:

mégpedig kettő rövid és kettő hosszú feladat, amelyek közül mindegyik **más-más korszakra**, legalább kettő a **magyar történelemre** és egy az **egyetemes történelemre** vonatkozik.

A feladatok értékelése a tanulók **hibás feladatválasztása esetén:**

Ha **négy feladatot oldott meg** a tanuló, de helytelenül választott a korszakok, a feladattípus stb. vonatkozásában, akkor

- azt a feladatát (vagy feladatait) kell figyelmen kívül hagyni, amelyikben a legkevesebb pontot érte el, így az összpontszám kiszámításánál a legkisebb pontveszteség éri;
- azt az egy (kettő vagy három) feladatát kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a tanuló **négyenél több feladatba is belekezd**, de nem jelöli egyértelműen választását, és a megoldások között van négy olyan feladat, amelyik megfelel a választási szabályoknak, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni (pl. 13., 16., 17., 20. vagy 14., 16., 17., 20.).

Ha a tanuló *négynél több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és nincs *négy* olyan feladata, amely megfelel a választási szempontoknak, akkor azokat a feladatait kell figyelembe venni, mely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a vizsgázó *mindegyik feladatba belekezd*, és nem jelzi egyértelműen választását, akkor a vizsgaleírásnak megfelelően a **13., 16., 19., 22.** feladatok megoldását kell értékelni.

2. A feladatok értékelése

A feladatok **értékelésében** a következő szempontok a meghatározók:

- a) **feladatmegértés**,
- b) **követelményeknek** (kompetenciák, tartalmak) való megfelelés,
- c) **megszerkesztettség, nyelvhelyesség**.

A szöveges feladatok értékelése a **javítókulcs** felhasználásával történik, amely tartalmazza a konkrét értékelési szempontokat és a műveleteket, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat.

a) Útmutató a feladatmegértés pontozásához

A feladatmegértés kapcsán a következő szempontokat kell figyelembe venni:

- A feladat (téma, korszak) azonosítása: a diák a megadott problémáról, témáról, korszakról ír-e?
- A témataratás, a lényeg kiemelése: lényegre törően a feladatban felvetett problémára koncentrálnak-e?
- Tartalmi mélység, kifejtettség: megállapításai és következtetései mennyire összetettek, illetve relevánsak-e a probléma szempontjából?
- Művelési sokszínűség és eredményesség: használja-e a forrásokat, és tud-e lényeges megállapításokat, következtetéseket tenni?

A feladatok konkrét értékelésénél az első lépés annak eldöntése, hogy a **feladatmegértésre** adható 4 vagy 8 pontból elért-e a vizsgázó legalább 1 pontot. Ha nem, akkor a feladat összpontszáma csak 0 pont lehet.

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

4 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljeskörűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.

3 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljeskörűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.

2 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozza ki, és használja a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.

1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.

0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7–8 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljeskörűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges

következtetéseket, megállapításokat fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.
4–6 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljeskörűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.
2–3 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozza ki, és használja a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.
1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.
0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

b) A műveletek és a tartalmi elemek pontozása

A javítókulcsban az egyes kompetenciák (pl. idő- és térbeli tájékozódás, források használata) alkalmazásához kapcsolódó műveleteket „M”-mel, a hozzájuk rendelhető tartalmi elemeket pedig „T”-vel jelöltük.

Szoros összefüggés van természetesen a két értékelési szempont között, hiszen a **műveletek csak a konkrét tartalmakon keresztül értelmezhetők és értékelhetők**.

Egy művelethez a problémamegoldó (rövid) feladatok esetében egy-két tartalom kapcsolódik, míg az elemző feladatokban – különösképpen az eseményeket alakító tényezők feltárásánál – több, kettő-három tartalmi elem is rendelődik.

Ha a javítókulcsban egy művelethez csak egy tartalmi elem kapcsolódik, akkor a javításban a műveletek és a tartalmak **pontszámának is meg kell egyeznie**. (Például: rövid feladatok esetében a *Tájékozódás térben és időben* és a *Szaknyelv alkalmazása* szempontokra, illetve hosszú feladatok esetében a *Tájékozódás térben és időben* szempontokra csak 0 vagy 2 vagy 4 pont adható.)

Ha a javítókulcsban egy művelethez több tartalmi elem kapcsolódik, akkor a köztük lévő szoros összefüggés miatt **bizonyos pontszámok nem adhatók** (például: rövid feladatoknál a *Források használata* szempontokra nem adható 1 és 4 pont, az *Eseményeket alakító tényezők feltárása* szempontokra nem adható 1 és 5 pont, illetve a hosszú feladatoknál a *Szaknyelv alkalmazása* szempontokra nem adható 1 és 4 pont, a *Források használata* szempontokra nem adható 1 és 6 pont, az *Eseményeket alakító tényezők feltárása* szempontokra nem adható 1 és 7 pont).

Általános szabályként az egyes műveletek és az egyes tartalmak pontozásakor az alábbiakat kell érvényesíteni.

A „Műveletek” (M) pontozása

2 pont akkor adható, ha a hozzá tartozó, a vizsgázó által elért tartalmi pontszám magas (az elérhető maximális tartalmi pontszám több mint 50%-a).
1 pont akkor adható, ha a tartalmi pontszámokból a vizsgázó legalább 1 pontot elért, és a válasz nem tartalmaz durva hibát (téves adatot, megállapítást).
0 pont akkor adható, ha a vizsgázó a tartalmi elemekre nem szerzett pontot, és a válasza súlyos tévedést tartalmaz.

A tartalmi elemeknél szereplő példák (pl.:) azt jelzik, hogy mely tartalmak fogadhatók el jó válaszként. **A tartalmi válaszlemek általában két részből állnak:** idő- és térmeghatározás; általános és konkrét fogalomhasználat; felsorolás (rögzítés, bemutatás) és következtetés (megállapítás). Ez a pontozásnál azt jelenti, hogy ha csak az egyik elemet tartalmazza a válasz, akkor 1 pontot, ha mindkettőt, akkor 2 pontot lehet adni. Természetesen a tartalmi válaszlemeknél – különösképpen a felsorolásnál és következtetéseknél – másfajta jó kombiná-

ció is elfogadható, mint amit a javítókulcs tartalmaz! A javítókulcsban néhány tartalmi elemnél a „vagy” szóval elválasztva több jó válaszlehetőség is szerepel, mindez nem zárja ki, hogy más jó tartalmi elemeket is elfogadjon az értékelő.

A „Tartalmi elemek” (T) pontozása

2 pont akkor adható, ha a válasz megfelelő mennyiségű helyes adatot tartalmaz, az elemzés jó színvonalon hivatkozik a forrásokra (szerzőre, szándékokra, körülményekre stb.), valamint többféle jellemző, tipikus okot, következményt fogalmaz meg, és/vagy említ az eseményekhez kapcsolódó történelmi személyiségeket.
1 pont akkor adható, ha kevés és nem lényeges, nem a legjellemzőbb adatot, következtetést, megállapítást tartalmaz az elemzés.
0 pont akkor adható, ha nincsenek adatok, összefüggések, vagy ha teljesen hibás megállapítások vannak a megoldásban.

c) A „Megszerkesztettség, nyelvhelyesség” pontozása

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

2 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló szerkesztett szöveg, melyben nincsenek durva helyesírási hibák.
1 pont akkor adható, ha több nyelvhelyességi és több durva helyesírási hiba van benne.
0 pont akkor adható, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7–8 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a tartalmi kifejtéshez, megállapításai árnyaltak, több szempontúak, és nem tartalmaz nyelvtani vagy helyesírási hibát.
4–6 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de aránytalanul szerkesztett, vagy néhány megállapítása leegyszerűsített, egysíkú, kisebb nyelvhelyességi hibákat tartalmaz.
2–3 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos (pl.: a bevezetés, tárgyalás, befejezés közül valamelyik hiányzik). A szöveg megállapításai leegyszerűsítettek, egysíkúak, nyelvhelyességi hibákat tartalmaznak.
1 pont akkor adható, ha a válasz mondatokból áll, de a mondatok között alig van (tartalmi vagy nyelvi) összefüggés, és súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat tartalmaz.
0 pont akkor adható, ha a válasz vázaltszerű, csupán szavakból áll.

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtsse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat a lap üres helyein befejezhető, és ez a válaszelem is értékelhető. Ez a rövid feladatoknál kb. 2–3 sort, hosszú feladatoknál kb. 4–5 sort jelent.

4. A szöveges feladatok értékelésének javasolt menete

1. Tanulmányozza át a feladatok javítókulcsait!
2. Tekintse át az értékelési szempontsor mintáját!
3. Ellenőrizze a vizsgázó feladatválasztásait!
4. Legalább kétszer olvassa el a tanuló dolgozatát!
5. A javítókulcs elemei szerint állapítsa meg az egyes szempontok szerint elért pontszámot!
6. Állapítsa meg az összpontszámot, és az osztószám (3 és 4) segítségével számítsa át vizsgaponttá!
7. A vizsgapontokat feladatonként **ne kerekítse!**
8. **Számítsa ki a négy esszéfeladatban elért összesített vizsgapontszámot, majd írja be a feladatlap utolsó oldalán az összesítő táblázat megfelelő rovataiba:**
 - ha ez az összpontszám egész szám, akkor az **Összesen** rovatba, majd megismételve a **II. Elért pontszám egész számra kerekítve** rovatba is;
 - ha ez az összpontszám törtszám, akkor az **Összesen** rovatba, majd a matematika szabályai szerint egész számra kerekítve (pl. 23,33 pont kerekítve 23 pont; 23,5 pont vagy 23,66 pont kerekítve 24 pont) a **II. Elért pontszám egész számra kerekítve** rovatba!

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Adja össze az I. és a II. összetevőben elért (egész számra kerekített) pontszámokat!

Táblázatok a feladatok értékeléséhez, pontozásához

Rövid választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	6	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	8	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	28	
	OSZTÓSZÁM 4	
Vizsgapont	7	

Hosszú választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	6	
Források használata	10	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	12	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	48	
	OSZTÓSZÁM 3	
Vizsgapont	16	

I. Rövid választ igénylő feladatok
1. Ókori Kelet vallásai (Elemenként 0,5 pont, összesen 5 pont.)

	Vallás	Kép sorszáma	Meghatározás betűjele
a)	egyiptomi vallás	2.	A)
b)	Mezopotámia területén élők vallása	6.	F)
c)	brahmanizmus (hinduizmus)	5.	E)
d)	zsidó vallás	4.	C)
e)	buddhizmus	1.	B)

2. Középkori gondolkodás (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

- a) skolasztika
- b) hit
- c) tudás
- d) Aquinói Szent Tamás
- e) Arisztotelész
- f) Isten

3. Középkori magyar társadalom (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

Állítások	A törvénycikk(ek) sorszáma
a)	6, 12
b)	22
c)	6, 12
d)	20

4. Nagy földrajzi felfedezések (Elemenként 0,5 pont, összesen 5 pont.)

a)	D)	4.
b)	C)	1.
c)	B)	3.
d)	A)	2.

- e) Magellán
- f) Kolumbusz

5. XVII. századi Magyarország (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

- a) barokk
- b) jezsuita
- c) Pázmány Péter *(csak a teljes név fogadható el)*
- d) pap
- e) Zrínyi Miklós *(csak a teljes név fogadható el)*
- f) Szigetvár

6. Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata (Soranként 1 pont, összesen 4 pont.)

Fogalmak	A Nyilatkozat pontjainak sorszáma(i)	A meghatározás betűjele
a) társadalmi szerződés	2.	C)
b) népfelség elve	3., 6.	D)
c) hatalmi ágak szétválasztása	16.	B)
d) polgári szabadságjogok	10., 11	A)

7. A kiegészítés okai (Elemenként 0,5 pont, összesen 2 pont.)

Állítások	Szöveg	Térkép	Mindkettő	Egyik sem
a)			X	
b)				X
c)	X			
d)		X		

8. A XX. századi India (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

- a) erőszak nélkül *vagy* békésen *vagy* a szellem erejével *Más, tartalmilag helyes válasz is elfogadható*
- b) Az indiai földművesek ruháját hordja. *vagy* hagyományörző viseletet hord. *Más, tartalmilag helyes válasz is elfogadható*
- c) Pl.: Az indiaiak mondjanak le a brit kitüntésekről *vagy* gyermekeiket vegyék ki az állami iskolákból *vagy* ne vásároljanak külföldi árukat *vagy* ne forduljanak állami bíróságokhoz *vagy* párologjanak maguknak sót, ne fizessenek sóilletéket. *Más, tartalmilag helyes válasz is elfogadható.*
- d) Nehru
- e) merénylet áldozata lett *Más, tartalmilag helyes válasz is elfogadható*
- f) (Brit) Nemzetközösség

9. Magyarország a két világháború között (Összesen 4 pont.)

- a) revízió *vagy* (fegyveres) semlegesség / a háború elkerülése *vagy* német szövetség Két elem beírása szükséges a háromból. (Elemenként 0,5 pont.)
- b) A német szövetség szükségszerű volt, **mert** a külpolitikai helyzet, a térségben lévő német befolyás túlsúlya Magyarországot is kényszerpályára állította *vagy* a revízió csak német segítséggel érhető el *vagy* a szomszéd államok is német szövetségesek/csatlósok (1 pont), *Más, tartalmilag helyes válasz is elfogadható.*
A német szövetség veszélyes volt, **mert** Magyarország kiszolgáltatottá válik a németekkel szemben *vagy* Teleki félt, hogy az ország belesodródik a háborúba *vagy* nem volt biztos benne, hogy Németország győz a háborúban és félt ennek következményeitől. (1 pont) *Más, tartalmilag helyes válasz is elfogadható.*
- c) Magyarország csatlakozik a háromhatalmi egyezményhez / Magyarország belesodródik a háborúba és csatlakozik a Jugoszlávia elleni támadáshoz. (1 pont) *Más, tartalmilag helyes válasz is elfogadható.*

10. 1956 nemzetközi összefüggései (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) 1949
- b) kubai rakétaválság (*a helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható*)
- c) Lengyelország
- d) a szuezi válság

11. Az EU gazdasága (Összesen 4 pont.)**a)** 1957 (1 pont)**b)** tőke (*Elfogadható még: befektetés(ek), pénz.*) (1 pont)**c)** (Elemenként 0,5 pont, összesen 2 pont.)

Állítás	Bizottság	Tanács	Európai Tanács	Európai Parlament
Kezdeményező szerepet játszik a gazdaságpolitikai iránymutatások meghatározásában.	X			
Kidolgozza a gazdaságpolitikai iránymutatásokat.		X		
Meghozza az alapvető döntéseket a közös gazdaságpolitikára vonatkozóan.			X	
Ellenőrzi a közös gazdaságpolitika iránymutatásainak betartását.	X			

12. Jelenkori magyar társadalom (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

Megállapítás	igaz	hamis
a)		X
b)	X	
c)	X	
d)		X

II. Szöveges, kifejtendő feladatok**13. Reformáció****(rövid)**

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladat-megértés	A vizsgázó bemutatja a lutheri reformáció legfontosabb hitelveit és a lutheri reformációhoz kötődő intézményi reformokat. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. a bűnbocsánat, az egyházi vagyon és a pápai hatalom összefüggése).	0-4
Tájékozódás térben és időben	M: A vizsgázó a történelmi eseményt térben és időben elhelyezi. T: Rögzíti, hogy a reformáció 1517-ben a Német-római Császárság területéről / Wittenbergből indult el.	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T: Szakszerűen használja a következő általános és konkrét fogalmakat: pl. vallás, reform, egyház, hit, evangélikus, katolikus, reformáció, protestáns, pápa, bűnbocsánat.	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Források használata	M: A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T: Rögzíti Luther véleményét a bűnbocsánat kérdésében (pl. elítéli a búcsúcédulákat, csak az isteni bűnbocsánatot ismeri el, a bűnbocsánat egyetlen feltétele a bűnbánat), és megállapítja ennek következményét (pl. megkérdőjelezi a pápa hatalmát, csökkenti a papság jelentőségét, csak a bibliai érvelést fogadja el). T: Rögzíti Luther véleményét az egyházi vagyon kérdésében (pl. túl nagyra tartja, felesleges célokra fordítják, szociális célokra kellene fordítani), és megállapítja ennek következményét (pl. összeütközésbe kerül a pápával, támogatja a szekularizációt, fejedelmi támogatókra talál).	0-6 [nem adható: 1 és 4]
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M: A vizsgázó feltárja a hitbeli és intézményi reformokat. T: Rögzíti, hogy Luther szerint csak a hit üdvözít, és megállapítja ennek valamely teológiai vagy intézményi következményét (pl. a jó cselekedetek csak a „hit gyümölcsei”, egyház szerepének csökkenése). T: Rögzíti, hogy Luther csak a Bibliát fogadja el a keresztény hitelvek forrásának, és megállapítja ennek valamely következményét (pl. pápai hatalom elvetése, szerzetesség felszámolása, szentségek számának csökkentése, szentek tiszteletének elvetése). T: Rögzíti, hogy a reformok eredményeként létrejött az evangélikus egyház, és megállapítja ennek valamely fontos jellemzőjét (pl. elterjedési területe Észak-Németország és Skandinávia, nemzeti egyházak uralkodói felügyelet alatt).	0-8 [nem adható: 1 és 5]
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

14. Jakobinus diktatúra**(hosszú)**

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladat-megértés	A vizsgázó alapvetően a jakobinus diktatúra időszakát elemzi, és kitér az ideológia és a kormányzat összefüggéseire. A válasz lényegre törően ismerteti a jakobinus diktatúra kiépítését és a forradalmi kormányzás lényegét. Az elemzés tartalmazza, hogy a jakobinusok a közjóra hivatkozva korlátozták az egyéni szabadságot, és ennek eredményeként terrort alkalmaztak. A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.	0-8
Tájékozódás térben és időben	M: A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T: Megállapítja, hogy a francia forradalom 1789-ben tört ki, a jakobinus diktatúra időszaka pedig (1793-tól) 1794-ig tartott.	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T: Szakszerűen használja a következő általános fogalmakat: pl. forradalom, háború, hatalom, alkotmány. T: Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. jakobinus, terror, diktatúra, népfelség elve, hatalmi ágak megosztása, emberi jogok.	0-6 [nem adható: 1 és 4]
Források használata	M: a vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T: Ismerteti Robespierre-nek a forradalmi kormányról vallott nézeteit (pl. biztosítja a közszabadságot, védekezik a szabadság ellenségeivel szemben, nem tartozik mindenkinek számadással), és megállapítja, hogy azok a diktatúra és a terror jogosultságát támasztják alá <i>vagy</i> utal arra, hogy Robespierre a forradalmi kormányzás fenntartásának szükségesnek tartja, és azt a háborús helyzettel magyarázza. T: Rögzíti, hogy a jakobinusok (támogatói) elvetették a magántulajdon szentségét, és megállapítja ennek valamely fontos összefüggését (pl. magas élelmiszerárak miatti elégedetlenség, vagyoneklobzások, emberi jogok korlátozása). T: Rögzíti, hogy a jakobinusok aktív politikai szerepvállalást vártak el, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. forradalmi törvényszékek, tömeges kivégzések, emberi jogok megsértése, ártatlanság vélelemének megszüntetése). T: Bemutatja a jakobinus államszervezetet (Konvent, Közjóléti Bizottság, forradalmi törvényszékek), és megállapítja ennek valamely lényegi jellegzetességét (pl. hatalommegosztás elvének sérülése, erőszakos központosítás, új, forradalmi intézmények).	0-10 [nem adható: 1 és 6]
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M: A vizsgázó feltárja a jakobinus ideológia és a forradalmi kormányzat összefüggését. T: Rögzíti a jakobinus ideológia lényegi elemeit (pl. népfelség elvének abszolutizálása, a közjó / közszabadság elsőbbsége az egyénnel szemben), és megállapítja, hogy ebből következett a diktatúra kiépítése.	0-12 [nem adható: 1 és 7]

	<p>T: Bemutatja a forradalmi kormányzat vezetését és intézményeit (fontosabb politikusok említése, pl. Robespierre, Marat, Danton, Saint-Just <i>vagy</i> forradalmi intézmények leírása pl. kormánybiztosok), és megállapítja valamely lényegi jellegzetességét (pl. hatalmi harc a vezetők között, terror elszabadulása, erőszakos központosítás).</p> <p>T: Rögzíti a jakobinusok valamely népjóléti intézkedését (pl. árak és bérek maximálása, emigránsok földjeinek/községi földek felosztása), és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. magántulajdon megsértése, a sans-culotte-ok adják a rendszer tömegbázisát, az intézkedések kudarca).</p> <p>T: Utal a jakobinusok katonai győzelmeire (pl. népfelkelés szervezése, egymillió hadsereg, koalíciós támadás visszaverése, vendée-i felkelés megfékezése), és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. ezzel magyarázták az erőszak szükségességét, ezek sem akadályozták meg a diktatúra bukását).</p> <p>T: Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival alátámasztja, kiegészíti elemzését.</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A vizsgázó megfogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus felépítését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyes-írási hibákat.</p>	0-8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

15. Gyarmatpolitika a XIX. század végén**(rövid)**

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladat-megértés	<p>A vizsgázó válasza feltárja és megmagyarázza a felerősödő gyarmati versengés gazdasági mozgatóit.</p> <p>A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. a versengés felerősödése a második ipari forradalommal és az új gyarmatosító hatalmak megjelenésével függött össze).</p>	0-4
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a gyarmatosítás ütemének felgyorsulása az 1880-as évekre tehető / a XX. század elejére lényegében felosztották a világot, és említi a világ legjelentősebb gyarmattartó országait.</p>	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó konkrét, történelmi fogalmakat.</p> <p>T: Szakszerűen használja a következő általános és konkrét fogalmakat: pl. nagyhatalom, piac, gyarmat, gyarmatbirodalom.</p>	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Források használata	<p>M: A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T: Rögzíti, hogy az Egyesült Államok befolyást kívánt szerezni /</p>	0-6 [nem adható: 1 és 4]

	<p>terjeszkedni kívánt a közép-amerikai térségben, és tesz ezzel kapcsolatban egy lényegi megállapítást (pl. ennek elsősorban gazdasági céljai voltak, beruházásokkal / kölcsönökkel jelent meg a térségben, megjelent a közvetett befolyásolás, a gazdasági befolyásszerzésnek stratégiai céljai is voltak, az új nagyhatalmak is megjelentek a gyarmatosításban).</p> <p>T: Rögzíti az angol és német gyarmatosítás és/vagy iparosodás közti különbséget (pl. angol gyarmatbirodalom fölénye, német (nehéz)ipari fölény kialakulása), és megállapítja ennek valamilyen fontos következményét (pl. katonai, gyarmati versengés).</p>	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: A vizsgázó feltárja és megmagyarázza a gyarmati versengés gazdasági mozgatóit.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a második ipari forradalom hatására gyors gazdasági fejlődés indult, és megállapítja, hogy ezért új piacokra és nyersanyagforrásokra volt szükség.</p> <p>T: Rögzíti, hogy az ipari fejlődés következtében új nagyhatalmak jelentek meg (pl. USA, Németország, Japán) <i>vagy</i> említi a nagyhatalmak egyenlőtlen fejlődésének tényét, és megállapítja, hogy ez fokozta a nagyhatalmi versenyt.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a folyamat végeredményeként a XX. század elejére megtörtént a világ felosztása, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. gyarmatosítás presztízskérdéssé vált, a „szabad” területek elfoglalása erősítette a gyarmatosítók közti konfliktust).</p> <p><i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem pontozásánál is.</i></p>	0-8 [nem adható: 1 és 5]
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

16. Világgazdasági válság**(hosszú)**

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladat-megértés	<p>A vizsgázó a nagy gazdasági világválság kibontakozását és hatásait elemzi.</p> <p>A vizsgázó lényegre törően bemutatja a válság kialakulásához vezető folyamatokat, okokat.</p> <p>Az elemzés feltárja a nagy világgazdasági válság lefolyását, hatásait és a válságkezelés jellemző vonásait az USA-ban.</p> <p>A vizsgázó a válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényegi megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0-8
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a válság 1929-ban, New York-ban robbant ki, és megállapítja, hogy érintette az egész világot <i>vagy</i> utal, arra, hogy a válság az USA mellett Németországban volt a legsúlyosabb.</p>	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó konkrét, történelmi fogalmakat.</p> <p>T: Szakszerűen használja az alábbi általános fogalmakat: pl. piac, válság, munkanélküliség, gazdaság, kereskedelem.</p> <p>T: Szakszerűen használja a témához tartozó konkrét, történelmi fogalmakat: pl. tőzsde, túltermelési válság.</p>	0-6 [nem adható: 1 és 4]
Források használata	<p>M: A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T: Elemzi az ipari termelésre vonatkozó adatokat (pl. 1929-ben zuhanásszerűen csökken a termelés, a növekedés 1932 után indul meg, az USA-ban és Németországban a legnagyobb a visszaesés, ahol előtte a legnagyobb volt a fellendülés), és megállapítja ennek valamelyik fontos okát (pl. a válságot túltermelés okozta, az amerikai válság kiterjedt az egész világra, az iparilag legfejlettebb, exportorientált országokat sújtotta leginkább, a gyarmatbirodalommal rendelkező országok védettebbek voltak).</p> <p>T: Rögzíti az értékpapírok elértéktelenedésének tényét, és megállapítja ennek valamelyik fontos okát vagy következményét (pl. oka a nyereségesség csökkenése, következménye a részvényeladások növekedése és a tőzsdekrach, megtakarítások eltűnése, hitelválságot eredményez).</p> <p>T: Elemzi Keynes elméletét (az állam megrendelésekkel és az infrastruktúra fejlesztésével képes csökkenteni a munkanélküliséget, újraindítani a piac működését), és megállapítja az alkalmazásának valamelyik fontos következményét (pl. költségvetési hiány növekedése, állami eladósodás, állami tervezés szerepének növekedése, új politikai megoldások).</p> <p>T: Elemzi a munkanélküliségi adatokat (pl. a válság kitörésével megugrik a munkanélküliség, de utána csak lassan csökken, mértéke összefügg az ipari termelés csökkenésének mértékével, az USA-ban kevéssé sikerül visszaszorítani, míg Németországban jelentősen), és megállapítja ennek valamelyik fontos okát vagy következményét (pl. a termelés visszafogása miatt következett be, csökkentette a vásárlóerőt és ezzel fokozta a válságot, csak a háborús konjunktúra szüntette meg teljesen, politikai populizmus/radikalizmus erősödése).</p>	0-10 [nem adható: 1 és 6]

Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: A vizsgázó feltárja a nagy világgazdasági válság okát és hatását.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a válság a New York-i tőzsdekrach-hal kezdődött és kiterjedt az egész világra, és megállapítja ennek valamelyik fontos okát (pl. az USA volt a legnagyobb hitelező, az USA az egyik legnagyobb felvevőpiac, az állami protekcionizmus fokozta a válságot).</p> <p>T: Elemzi a válság kialakulásának mechanizmusát (pl. túltermelés miatt eladhatatlan készletek felhalmozódása, a vállalatok tönkrementek és csökkentették a kapacitást, a piac folyamatosan szűkült), és megállapítja ennek következményét (pl. a nemzetközi kereskedelem összeomlott, a válság minden ágazatra kiterjedt, tömeges munkanélküliség).</p> <p>T: Rögzíti a válságkezelés új módszereit (pl. állami beavatkozás a gazdaságba, szabadversenyek kapitalizmus korlátozása), és megállapítja ennek valamelyik fontos következményét (pl. New Deal az USA-ban, náci hatalomátvétel Németországban, ragaszkodás a hagyományos módszerekhez Angliában).</p> <p>T: Rögzíti a New Deal néhány fontos intézkedését (pl. bankzárlat, pénz leértékelése, állami közmunkák, a „tisztes verseny” támogatása, farmerek kártalanítása, szakszervezetei jogok bővítése, minimálbér bevezetése), és megállapítja ennek valamelyik lényegi politikai összefüggését (pl. jóléti állam programja, propaganda szerepének növekedése, alkotmányossági aggályok, Rooseveltt háromszori újraválasztása).</p> <p>T: Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0-12 [nem adható: 1 és 7]
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A vizsgázó fogalmazása mondatokból álló, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a szerkezet a tartalom logikus kifejtést szolgálja.</p> <p>A vizsgázó megállapításai árnyalt elemző készségről tanúskodnak.</p> <p>A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.</p>	0-8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

17. Kalandozások**(rövid)**

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó bemutatja a kalandozó magyarok katonai sikereinek okait. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. a kalandozó hadjáratok sikere összefüggött az újszerű hadviselési móddal).	0-4
Tájékozódás térben és időben	M: A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T: Rögzíti, hogy a (IX)–X. század a kalandozások kora <i>vagy</i> megnevez néhány hadjáratot (pl. 955 – Augsburg), és megnevezi a kalandozások főbb irányait.	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó konkrét, történelmi fogalmakat. T: Szakszerűen használja a következő általános és konkrét fogalmakat: pl. hadsereg, könnyűlovas, taktika, kalandozás, zsákmányszerző, feudális széttagoltság).	0-4 [nem adható: 1 és 3]

Források használata	<p>M: A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T: Ismerteti a kalandozó magyarok fegyvereit (pl. reflexíj, szablya, kopja, fokos), és megállapítja ezek szerepét a sikerekben (pl. távol- és közelharcban is sokoldalúan használhatók) <i>vagy</i> hogy ezek alapvetően a nomád népekre jellemző fegyverek.</p> <p>T: Rögzíti a magyar harcosok felszerelésének valamely másik jellegzetességét (pl. nyereg és kengyel, öltözet, fegyverek), és megállapítja, hogy a felszerelés lehetővé tette az eredményes küzdelmet (kényelmes ruha, hátrafelé nyilazás, könnyűlovas harcászati), <i>vagy</i> rögzíti a magyar taktika valamelyik fontos elemét (pl. színlelt megfutamodás és váratlan rajtaütés, lovas íjászat), és megállapítja ennek valamely fontos következményét (pl. a nyugati lovagi harcmódotól idegen ez a taktika, nagy mozgékonytáratot biztosított).</p>	0-6 [nem adható: 1 és 4]
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: A vizsgázó feltárja a magyarság életmódja, társadalma és a kalandozások kezdeti sikerei közötti összefüggéseket.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a magyarság szálláshelyeiről portyákat indított szomszédjai ellen, és megállapítja, hogy ezek a hadjáratok a honfoglalás előkészítésében és a Kárpát-medence feletti uralom biztosításában is szerepet játszottak.</p> <p>T: Rögzíti a hadjáratok valamely célját, illetve okát (pl. szövetségesi, zsoldosi, zsákmányszerző vállalkozás), és megállapítja, hogy a magyarok aranyat, ezüstöt, foglyokat és egyéb értékeket szereztek <i>vagy</i> a magyarokat egy-egy uralkodó vagy tartományi vezető saját ellenségei meggyengítésére használta fel <i>vagy</i> a magyarok elsődleges érdeke volt szomszédjaik megerősödésének megakadályozása.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a magyar győzelmek oka a nyugat-európai feudális széttagoltságban is keresendő, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. a nyugat-európai államok megerősödésével az elszenvedett kudarcok miatt a kalandozó hadjáratokat le kellett állítani) <i>vagy</i> rögzíti a hadjáratok sikerének valamely katonai okát (pl. taktika, gyorsaság, fegyelmezettség, könnyűlovas harcmódot), és megállapítja, hogy a kalandozó hadjáratok többsége sikeres volt <i>vagy</i> a korban a Nyugat rettegett a magyar támadásoktól („a magyarok nyilaitól ments meg, Uram minket”) <i>vagy</i> részletezi a magyarok harcászati taktikáját (pl. színlelt megfutamodás).</p>	0-8 [nem adható: 1 és 5]
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

18. Bethlen Gábor uralkodása (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladat-megértés	<p>A vizsgázó Bethlen Gábor belpolitikai reformjait és külpolitikai kapcsolatait elemzi.</p> <p>Utal a nemzetközi helyzetre, amely lehetővé tette az európai hatalmi harcokba való bekapcsolódást, utal a törökökhöz és a Habsburgokhoz fűződő viszonyra.</p> <p>Elemzi Bethlen és az erdélyi rendek kapcsolatát, a fejedelem központosító törekvéseit, gazdasági, kulturális intézkedéseit.</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja és értelmezi a forrásokat, lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0-8
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A vizsgázó az eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T: Megállapítja, hogy Bethlen Gábor fejedelemsége a XVII. század elején (1613–1629), a harmincéves háború első felében volt. Utal Erdély geopolitikai helyzetére (a Habsburg Birodalom és az Oszmán Birodalom között) <i>vagy</i> részletesen bemutatja Bethlen hadjáratait.</p>	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó konkrét, történelmi fogalmakat.</p> <p>T: Szakszerűen használja a következő általános fogalmakat: pl. állam, gazdaság, kultúra, hatalom.</p> <p>T: Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. hódoltság, rendek, monopólium, főiskola.</p>	0-6 [nem adható: 1 és 4]
Források használata	<p>M: A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T: Rögzíti, hogy Bethlen a törökkel való jó viszonyra törekedett és buzdított, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. Bethlen török támogatással került a trónra, katonailag értelmetlennek ítélte a török elleni harcot, jó török kapcsolatait a Habsburgok elleni fellépésre tudta használni).</p> <p>T: Rögzíti, hogy Bethlen a csehek oldalán beavatkozott a harmincéves háborúba, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. Habsburg abszolutizáló és rekatolizáló törekvések visszaszorítása, Erdély nemzetközi elismertetése, Erdély területi gyarapítása).</p> <p>T: Rögzíti Bethlen gazdaság- és kultúrafejlesztő lépéseit (pl. bányászat fejlesztése, iparosok behívása, iskolaalapítás, peregrináció támogatása stb.), és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. bevételek növelése, fejedelmi monopóliumok rendszere, merkantilista jellegű gazdaságpolitika, háborúk finanszírozása).</p> <p>T: Rögzíti, hogy Bethlennek uralma fenntartása érdekében egyensúlyoznia kellett, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. „törökösséggel” vádolták Bécsben és a fejedelemségben is, a török támogatás fejében engedményeket kellett tennie).</p>	0-10 [nem adható: 1 és 6]
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: A vizsgázó részletesen elemzi Bethlen külpolitikai lehetőségeit a nemzetközi viszonyok között, bemutatja a belpolitika elemzésével, miként vált lehetővé Erdély nemzetközi szerepének növekedése.</p> <p>T: Rögzíti, hogy Bethlen területeket adott át a töröknek <i>vagy</i> hogy nem fogadta el a magyar koronát, és megállapítja, hogy ügyesen egyensúlyozott a török függőség és a politikai önállóság között.</p>	0-12 [nem adható: 1 és 7]

	<p>T: Rögzíti Bethlen beavatkozását a harmincéves háborúba, és megállapítja, hogy erre a magyar rendi jogok és a protestáns vallásszabadság védelmében került sor.</p> <p>T: Rögzíti, hogy Bethlen gazdaságfejlesztéssel, birtokszerzéssel és adóemeléssel növelte a fejedelmi bevételeket, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. ezzel növelte a fejedelmi hatalmat, ez tette lehetővé a kulturális mecénatúrát).</p> <p>T: Rögzíti, hogy az utókor értékelésében Bethlen uralkodása Erdély virágkorát jelenti, és megállapítja ennek valamely fontos okát (pl. kulturális virágkor, nemzetközi elismertség, magyar rendi önállóság sikeres támogatása).</p> <p>T: Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	
Megszerkesztettség, nyelv-helyesség	<p>A vizsgázó megfogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus felépítését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyes-írási hibákat.</p>	0-8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

19. Középbirtokos nemesség**(rövid)**

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladat-megértés	<p>A vizsgázó bemutatja a középbirtokos nemesség életmódjában és mentalitásában bekövetkezett változásokat és azok okait a dualizmus időszakában, és a válasz tartalmazza, hogy a dzsentri életmódját egyrészt kigúnyolták, másrészt mintaként követték.</p> <p>A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. a korszerűtlen gazdálkodás, az elszegényedés és az új életforma kapcsolata).</p>	0-4
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a dualizmus korszaka Magyarországon 1867–1918 közé tehető.</p>	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó konkrét, történelmi fogalmakat.</p> <p>T: Szakszerűen használja a következő általános és konkrét fogalmakat: pl. polgárosodás, hivatal, dualizmus, dzsentri, úri középosztály.</p>	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Források használata	<p>M: A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a középbirtokos nemesek nem foglalkoztak iparral, kereskedelemmel, és megállapítja ennek valamely lényeges következményét (pl. emiatt elszegényedtek, elsősorban hivatali pályára törekedtek, ezt a mintát közvetítették a társadalomnak) <i>vagy</i> rögzíti, hogy Mocsáry gúnyosan ír a középnemességről, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. ellentét a hagyományos és modern középrétegek között).</p> <p>T: Rögzíti, hogy a középbirtokos nemesség jelentős része</p>	0-6 [nem adható: 1 és 4]

	katonatiszti, illetve állami-hivatali pályára lépett, és megállapítja ennek okát vagy következményét (pl. elszegényedés és birtokvesztés, az úri mentalitással csak az állami állás egyeztethető össze, polgári rétegek kiszorítása az állami állásokból) <i>vagy</i> rögzíti, hogy a középbirtokos nemesség örizni akarta korábbi életformáját, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. anyagi lehetőségek és mentalitás ellentéte, anakronisztikus mentalitás).	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: A vizsgázó feltárja, hogy a megváltozott politikai, gazdasági helyzet miként változtatta meg a középbirtokos nemesség helyzetét, lehetőségét és életmódját.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a passzív ellenállás / a kártalanítás lassúsága következtében csökkent a középbirtokos nemesség jövedelme, és megállapítja, hogy ezért egyre jobban eladósodtak, és sokan elveszítették a birtokaik egy részét.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a kiegyezés után lehetőségük nyílt a hivatali és katonai pályák elfoglalására, és megállapítja, hogy ezzel kiszorították onnan a polgári csoportokat <i>vagy</i> ezzel megőrizték politikai befolyásukat.</p> <p>T: Rögzíti, hogy életmódjuk és szokásaik mintául szolgáltak más társadalmi csoportok számára is, és megállapítja, hogy a volt középbirtokos nemesség (a dzsentrí) jelentette a kialakuló úri középosztály magját <i>vagy</i> ennek ellenére a polgári középosztály egy része gúnyosan tekintett a dzsentrí mentalitásra.</p>	0-8 [nem adható: 1 és 5]
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

20. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc nemzetközi körülményei (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően a 1848–49-es magyar külpolitika kudarcát és a szabadságharc bukásának okát az orosz és angol hatalmi törekvésekre vezeti vissza.</p> <p>A vizsgázó kifejti a magyar külpolitika fő irányvonalát, ismerteti, hogy milyen akadályokba ütközik angol részről a magyar függetlenség elismerése.</p> <p>Utal az orosz beavatkozás körülményeire és következményére.</p> <p>A vizsgázó felhasználja és értelmezi a forrásokat, lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0-8
Tájékoztató térben és időben	<p>M: A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a magyar forradalom és szabadságharc az európai forradalmi hullám egyik állomásaként 1848–49-ben zajlott <i>vagy</i> említi az 1849. április 14-iki trónfosztást. Utal arra, hogy Magyarország a Habsburg Birodalomtól függetlenedett.</p>	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó konkrét, történelmi fogalmakat.</p> <p>T: Szakszerűen használja a következő általános fogalmakat: pl.</p>	0-6 [nem adható: 1 és 4]

	forradalom, szabadságharc, nagyhatalom, külpolitika. T: Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. intervenció, függetlenség, trónfosztás.	
Források használata	M: A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T: Rögzíti, hogy a magyar országgyűlés (1849. április 14-én) kimondta az ország függetlenségét, és megállapítja ennek valamely fontos összefüggését (pl. Habsburg-dinasztia trónfosztása, nemzetközi elismerés igénye és reménye, európai hatalmi egyensúly megbomlása a Habsburg Birodalom megszűnésével stb.). T: Elemzi Ferenc József nyilatkozatát, és megállapítja, hogy a császár és s cár érdekei egybeestek a forradalmak leverésében. T: Rögzíti, hogy Anglia az európai hatalmi egyensúly fenntartására törekedett, és megállapítja ennek valamely lényegi következményét (pl. Magyarország függetlenségét nem ismerik el, jóváhagyják az orosz intervenciót). T: Rögzíti a magyar forradalom és szabadságharc iránti nyugati (angol) rokonszenvet, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. nem ellensúlyozza a hatalmi érdeket, befogadja az emigrációt, a megtorlást megpróbálja enyhíteni).	0-10 [nem adható: 1 és 6]
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M: A vizsgázó feltárja, hogy a magyar forradalom és szabadságharc ügye a hatalmi politikától függött. T: Rögzíti, hogy a magyar politika a birodalmon belüli önállóságtól a teljes függetlenségig jutott el a fegyveres harc közben, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. komoly belpolitikai feszültség Kossuth és a békepárt között, nemzetközi elismerés kísérlete és kudarca, európai hatalmi egyensúly megbontása). T: Rögzíti az angol politika lényegét (egyensúly a kontinentális hatalmak között és ezzel Anglia tengeri hatalmának biztosítása), és megállapítja, hogy ezért elleneztek Magyarország függetlenségét. T: Rögzíti, hogy Oroszország tartott egy közép-európai forradalmi hullámtól (különösen Lengyelország esetében), és megállapítja, hogy ezért nyújtott segítséget Ferenc Józsefnek. T: Rögzíti, hogy a magyar szabadságharc győzelme az adott nemzetközi körülmények között nem volt reális, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. az emigráció nagyhatalmi támogatást keres, a kiegyezés lesz a reális alternatíva). T: Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival alátámasztja, kiegészíti elemzését.	0-12 [nem adható: 1 és 7]
Megszerkesztettség, nyelv-helyesség	A vizsgázó fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja. A vizsgázó megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.	0-8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

21. A két világháború közötti kultúrpolitika (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladat-megértés	A vizsgázó válaszában bemutatja, hogy a magyar kultúr- és sportpolitika a két világháború között politikai tartalmakat is hordozott. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. a két világháború között a kultúrát és a sportot politikai, katonai szerepe miatt az állam tudatosan támogatta).	0-4
Tájékozódás térben és időben	M: A vizsgázó a történelmi-politikai eseményeket térben és időben elhelyezi. T: Rögzíti a korszak időbeli határait <i>vagy</i> Klebelsberg Kunó a bethleni konszolidáció idején (1920-as évek) működött, illetve utal a trianoni döntés területi következményeire	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó konkrét, történelmi fogalmakat. T: Szakszerűen használja a következő általános és konkrét fogalmakat: pl. kultúrpolitika, sport, revízió, nacionalizmus.	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Források használata	M: A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T: Rögzíti, hogy Klebelsberg a kultúrpolitikát a (szellemi) honvédelem eszközének tartotta, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. kultúrfölény elmélete, katonai korlátozások miatt kulturális költségvetés növelése, nacionalizmus a kultúrában és oktatásban). T: Rögzíti, hogy a leventemozgalomban a sport nagy szerepet kapott, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. bújtatott katonai kiképzés, a leventemozgalom népszerűsítésének eszköze a sport, sport állami támogatása) <i>vagy</i> rögzíti a magyar sportsikereket (olimpiai helyezések), és megállapítja ennek valamely valószínűsíthető okát (pl. sport állami támogatása, virágzó klubélet, a sport kitörési lehetőség).	0-6 [nem adható: 1 és 4]
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M: A vizsgázó feltárja, hogy a magyar politikai életben a trianoni béke következtében a revízió gondolata általánosan elterjed, és a kultúr- és sportpolitikát is áthatja. T: Pl. rögzíti Klebelsberg valamely lényeges kultúrpolitikai intézkedését (pl. népiskolaépítési program, egyetemek letelepítése stb.), és megállapítja annak eredményét (pl. analfabetizmus visszaszorulása, nemzetközi tudományos sikerek). T: Pl. rögzíti, hogy Klebelsberg támogatta az ifjúsági tömegszervezeteket (cserkészet, leventemozgalom), és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. bújtatott katonai kiképzés, hazafias nevelés, sport támogatása). T: Pl. rögzíti, hogy a korszak kultúr- és sportpolitikája revíziós célokat is szolgált, és megállapítja ennek okát (pl. a közvélemény Trianon-ellenessége, katonai korlátozások, kultúrfölény elmélete).	0-8 [nem adható: 1 és 5]

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

22. Magyarországi népmozgások (hosszú)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a második világháborút követő népmozgásokat mutatja be. A válasz elemzi a népmozgások okait, erőszakos módszereit és feltárja az ország etnikai képére gyakorolt hatását. A vizsgázó elemzi az etnikai homogenizálás társadalmi és gazdasági következményeit is. A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.	0-8
Tájékozódás térben és időben	M: A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T: Megállapítja, hogy a népmozgások a második világháború végén (1944–45) és az azt követő években zajlottak, s átlátja a korszak térbeli összefüggéseit (pl. a népmozgások egész Közép-Európát érintik).	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó konkrét, történelmi fogalmakat. T: Szakszerűen használja a következő általános fogalmakat: pl. nép, állampolgár, tulajdon, menekült. T: Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. nemzetiség, lakosságcsere, kitelepítés, asszimiláció).	0-6 [nem adható: 1 és 4]
Források használata	M: A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T: Rögzíti, hogy Magyarországról kitelepítették a német nemzetiségűeket, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. kollektív bűnösség elvének alkalmazása, háborús bűnösség áthárítása, anyagi haszonszerzés). T: Rögzíti, hogy Magyarországról a szlovák, míg Csehszlovákiából a magyar nemzetiségűek egy részét a lakosságcsere-egyezmény keretében áttelepítették, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. az egyezmény csehszlovák nyomásra született, a Benes-dekrétumok megfosztották a felvidéki magyarságot állampolgárságától, az áttelepített magyarok száma jóval meghaladta az áttelepített szlovákokét, a felvidéki magyarok nem önként jelentkeztek, hanem kijelölték őket). T: Rögzíti a (magyarországi) népmozgások mértékét (közel félmillió magyar, kétszáz ezer német), és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. cél az etnikai homogenizáció, a népmozgás összeurópai jelenség, a Romániából és Jugoszláviából érkező magyarok többsége menekült, a kitelepítést a békeszerződések engedélyezték).	0-10 [nem adható: 1 és 6]

	<p>T: Rögzíti, hogy a kitelepített németektől jelentős értékeket koboztak el (a kitelepítetteknek „egy batyuval” / max. 50 kg ingósággal kellett távozniuk), és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. a kitelepített németeknek le kellett mondaniuk ingó és ingatlan vagyonuk jelentős részéről, a Csehszlovákiából kitelepített magyarok hozhatták ingóságait, de a menekültek mindenüket elvesztették).</p>	
<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása</p>	<p>M: A vizsgázó feltárja a magyarországi népmozgások jellemzőit, elemzi kiváltó okait, lefolyását és negatív következményeit.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a népmozgásokra (a győztes hatalmak által ki-nyilvánított) kollektív felelősség elvének alkalmazása miatt / a háborús vereség következtében került sor, és megállapítja, hogy Magyarországon kívül számos országban ment végbe hasonló kitelepítés (pl. Lengyelország, Szovjetunió, Jugoszlávia, Románia).</p> <p>T: Rögzíti, hogy a népmozgásokat a SZEB utasítása <i>vagy</i> a szomszédos országok magyarellenes nemzetiségi politikája kényszerítette ki <i>vagy</i> utal a magyar politika felelősségére, illetve eszköztelenségére az eseményekben), és megállapítja, hogy a kitelepítések célja a nemzetállamok további etnikai homogenizálása / a nemzeti kisebbségek felszámolása volt.</p> <p>T: Rögzíti, hogy Magyarország a kitelepítések következtében tovább homogenizálódott, és megállapítja, hogy a szomszéd államokban a kitelepítések ellenére is nagy létszámú magyar kisebbségek maradtak <i>vagy</i> az át-, illetve kitelepítések egyéni és családi tragédiákat, illetve jelentős társadalmi problémákat is okoztak.</p> <p>T: Rögzíti, hogy a kitelepítések egyik célja, illetve következménye a javak átcsoportosítása volt, és megállapítja ennek valamely lényegi összefüggését (pl. tulajdonosváltás és/vagy szakértelem hiánya miatt gazdasági nehézségek, jogbiztonság hiánya, politikai népszerűség növelése).</p> <p>T: Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	<p>0-12 [nem adható: 1 és 7]</p>
<p>Megszerkesztettség, nyelvhelyesség</p>	<p>A vizsgázó fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A vizsgázó megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	<p>0-8</p>
<p>A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM</p>		<p>48</p>
<p>ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM</p>		<p>16</p>